

Utbildningsinspektion i Kunskapskällan, gymnasieskola

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av resultaten	3
Bedömning av genomförandet	4
Bedömning av förutsättningarna	6

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Kunskapskällan den 16–17 januari 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Herrljunga kommun och Kunskapskällan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Kunskapskällan intervjuades rektorn, elever, lärare och elevvårdspersonal. Inspektörerna besökte lektioner i flertalet program och årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Skolan	Antal elever
Gymnasieskola	306

På skolan anordnas de nationella programmen Byggprogrammet (BP), Elprogrammet (EC), Hotell- och restaurangprogrammet (HR), Industriprogrammet (IP), Naturvetenskapsprogrammet (NV), Samhällsvetenskapsprogrammet (SP) samt Teknikprogrammet (TE). Skolan anordnar också individuella program (IV).

Kunskapskällan byggdes 1999 och är en skola som domineras av stora, gemensamma ytor. Förutom till Kunskapskällan är utbildning förlagd till Altorpsskolan alldeles intill, i vilken Hotell- och restaurangprogrammets karaktärsämnesundervisning äger rum. Vidare är karaktärsämnesundervisningen för Elprogrammets elever förlagd till lokaler i det närbelägna företaget Ascom. Industriprogrammets elever undervisas i företaget TA Armaturers lokaler i Annelund. All kärnämnesundervisning är förlagd till Kunskapskällans lokaler.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Kunskapskällan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att Kunskapskällans verksamhet generellt är av god kvalitet samt präglas av en lugn och trygg miljö med en öppen atmosfär. Skolans lokaler ger goda förutsättningar för en stimulerande lärmiljö. Det finns också behov av förbättringsinsatser, framför allt inom områdena stöd och målstyrning.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Alla elever erbjuds inte utvecklingssamtal i föreskriven omfattning (7 kap. 19 § gymnasieförordningen).
- Kvalitetsredovisningen uppfyller inte förordningens krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning m.m.).
- Beslut om utökat program fattas inte för varje enskild elev efter en individuell bedömning (5 kap. 22 § gymnasieförordningen).
- Det finns lokala kurser vars innehåll kan tillgodoses genom nationella kurser eller som huvudsakligen består av övergripande läroplansmål. Det finns betygsriterier för vissa lokala kurser som inte är utformade i enlighet med förordningen (2 kap. 14 § och 7 kap. 4 § gymnasieförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolan bör göra en djupare analys av betygsresultaten i syfte att nå en högre måluppfyllelse genom riktade åtgärder.

- Skolan bör utveckla klassråden till att bli det forum för inflytande de är tänkta att vara.
- Skolan bör se till så att eleverna får en bättre kännedom om de nationella målen för sin utbildning.
- Skolan bör göra insatser för att utveckla arbetet med en likvärdig bedömning och betygssättning.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Av de elever som avslutade gymnasieskolan våren 2005 var 95,5 procent behöriga till högskolan, att jämföra med 88,9 procent för riket. Genomsnittlig betygspoäng¹ för elever med slutbetyg var 13,6. Motsvarande värde i riket är 14,0. Andelen elever med minst betyget Godkänd på samtliga kurser var 67,0 procent jämfört med 63,4 procent i riket. Andelen elever som fullföljde utbildningen inom fyra år var 71,3 procent 2006 jämfört med 76 procent i riket.

Andelen elever med utökat program är 43,2 procent att jämföra med 23,2 procent i riket. Den förhållandevis höga andelen beror i första hand på EC där samtliga elever har utökat program, BP där 90,0 procent av eleverna har utökat program samt IP där 85,7 procent av eleverna har utökat program (se vidare under avsnittet Bedömning av förutsättningarna).

Sammanställning från de nationella proven saknas på skolan. Likaså saknas en sammanställning av resultaten för det individuella programmet.

Enligt skolans rektor diskuteras utfallet av betygssättningen i olika fora på skolan. Rektorn är också noga med att föra fram vikten av att resultaten på nationella prov och betygen skall korrelera. Någon djupare analys av betygssättningen förekommer emellertid inte. En sådan analys är ett viktigt instrument för att prioritera resurser och stödinsatser i syfte att nå en högre grad av måluppfyllelse. Inspektörerna bedömer att skolan bör göra en djupare analys av betygsresultaten. Analysen bör ligga till grund för riktade åtgärder i syfte att nå en högre grad av måluppfyllelse.

Normer och värden

På Kunskapskällan har inspektörerna mött en lugn och inbjudande studiemiljö. Eleverna finns i ett begränsat socialt sammanhang där alla känner alla men också ett där det kan vara svårt att sticka ut för mycket. Eleverna uppger att de inte känner till någon mobbing men har förtroende för att personalen skulle agera direkt om det skulle uppstå.

¹ En elevs betygspoäng beräknas enligt följande: Alla betygssatta kurser läggs ihop sedan kursens poäng multiplicerats med poängen för respektive betyg (IG=0, G=10, VG=15, MVG=20). Därefter divideras summan med antalet poäng för respektive nationellt program.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Kunskapskällan har för inspektörerna presenterat den likabehandlingsplan som gäller vid tiden för besöket. Planen omfattar emellertid inte en översikt över de insatser som behövs för att främja likabehandling d.v.s. att främja elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Vidare anger inte planen vilka av insatserna som man avser att påbörja och genomföra det kommande året eller hur händelser skall dokumenteras varför inspektörerna bedömer att Kunskapskällans likabehandlingsplan inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan. Planen är dessutom odaterad. Inspektörerna vill här påminna om Skolverkets Allmänna råd för det fortsatta arbetet med likabehandlingsplanen. När det gäller bedömningen av likabehandlingsplanen, se vidare kommunrapporten.

I Kunskapskällan får eleverna träning i representativa demokratiska beslutsformer via klassråd, elevråd och skolkonferens. Tid för klassråd finns på schemat och enligt eleverna kan man då prata om klassens angelägenheter men lika ofta används tiden för information från skolan.

Till elevrådets styrelse utses en elev från varje studieförberedande klass samt en elev från varje yrkesförberedande program. Anledningen till denna skillnad är att eleverna på de yrkesförberedande programmen har en förhållandevis stor del av sin utbildning förlagd till företag varför de har svårt att komma ifrån. De elevrådsrepresentanter inspektörerna träffat kan visa exempel på att elevrådet har ett reellt inflytande på verksamheten. Ur elevrådet utses också representanter till skolkonferensen. Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla klassråden till att bli den arena för representativt inflytande de är tänkta att vara.

En förutsättning för att kunna utöva ett direkt inflytande över sin skolvardag, och därmed kunna ta ansvar för måluppfyllelsen, är att eleverna känner till målen för utbildningen. Vid samtal med elever och lärare framkommer att eleverna har en viss kännedom om kursplanemålen men att läroplansmål och programmål är okända för dem. Inspektörerna bedömer att skolan bör se till så att eleverna får bättre kännedom om de nationella målen för sin utbildning.

Organisation och arbetssätt

Skolan byggdes med stora och öppna gemensamma ytor för att möjliggöra ett varierat arbetssätt där eleverna har möjlighet att arbeta projektorienterat i mindre grupper. Vid inspektörernas besök präglas verksamheten av detta arbetssätt.

Skolans arbetsplan anger vidare att undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga att vilja ta personligt ansvar och aktivt delta i arbetet. Trots elevernas ovan nämnda begränsade kunskaper om de nationella målen är inspektörernas uppfattning att eleverna vid Kunskapskällan har goda möjligheter att påverka sin undervisning.

Personalen är indelad i arbetslag med ett för vardera NV, SP och TE samt ett för yrkesprogrammen. Därtill finns ett litet arbetslag för IV. Enligt skolans arbetsplan har arbetslagen till uppgift att verka för en integrering av ämnen för att ge eleverna en helhetssyn på sin utbildning. Olika projekt med ämnesintegrering har genomförts under året såväl på de studieförberedande programmen som på de yrkesförberedande. Samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet har under en vecka samverkat kring ett probleminriktat projekt. Allt lärande genomfördes då i elevstyrda basgrupper om ca 6 elever. Även andra ämnesövergripande projekt har genomförts på dessa program. Lärarna har för projektens genomförande också fått kompetensutveckling med medel från Europeiska socialfonden (ESF).

Stöd

Enligt författningarna skall en elev ges stödundervisning om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapsmål som anges i kursplanerna eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd.

För att uppmärksamma de elever som är i behov av särskilt stöd håller man varje termin mittermins- och slutkonferens. Vid dessa tillfällen deltar skolans elevhälsa. I några av arbetslagen är elevvård också ett naturligt inslag i arbetet.

För de elever som så behöver utarbetas åtgärdsprogram av respektive mentor. Åtgärdsprogrammen används enligt personalen som ett redskap i arbetet med eleverna och varje åtgärdsprogram följs upp.

Den form av stöd som erbjuds eleverna är i första hand mer tid för ämnet. Det finns ingen specialpedagog på skolan men kompetens kan köpas in från den närbelägna Altorpsskolan timme för timme. I kurserna svenska A, engelska A och matematik A anordnas stödundervisning vid särskilda tillfällen för de elever som behöver, medan stöd i övriga kurser ges av den undervisande läraren inom ramen för aktuell kurs. Inspektörerna bedömer att skolan erbjuder eleverna stöd i enlighet med författningarna.

Bedömning och betygssättning

Enligt gymnasieförordningen skall rektorn minst en gång per termin se till att eleven ges en samlad information om sin kunskapsutveckling och studiesituation med den individuella studieplanen som grund. För den elev som inte fyllt 18 år eller har ingått äktenskap skall även vårdnadshavarna få sådan information.

Vid Kunskapskällan sker utvärdering av lärandet regelbundet och eleverna får återkoppling i samband med utvecklingssamtalen. Skolan bjuder in eleverna till utvecklingssamtal en gång per termin, men i samtal med elever och lärare framgår det att inte alla elever fått detta erbjudande. I den senaste kvalitetsredovisningen redovisas att endast 79 procent av eleverna säger sig ha haft utvecklingssamtal med sin mentor en gång per termin. Inspektörerna bedömer att skolan inte erbjuder samtliga elever utvecklingssamtal i enlighet med gymnasieförordningen.

Arbetet med att säkerställa en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning är i viss mån eftersatt. Samverkan mellan grundskolans, gymnasieskolans och vuxenutbildningens lärare inom allmänna ämnen förekommer. Likaså förekommer samverkan om bedömning och betygssättning mellan lärare på Kunskapskällan och gymnasielärare i Vara kommun, då inom ämnena samhällskunskap, historia och geografi. Det görs dock inga systematiska insatser för att sä-

kerställa en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning av yrkesprogrammets karaktärsämneskurser. Som tidigare nämnts görs ingen sammanställning av resultaten på de nationella proven. De samlade betygsresultaten ligger inte heller till grund för analys av de insatser skolan gjort. Inspektörerna bedömer att arbetet med en likvärdig bedömning och betygssättning bör utvecklas.

Kvalitetsarbete och ledning

Enligt förordningen skall varje skola upprätta en kvalitetsredovisning. Syftet med denna är att främja skolans kvalitetsarbete och att ge information om verksamheten och dess måluppfyllelse. Vidare säger förordningen att kvalitetsredovisningen skall utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever.

Kunskapskällans kvalitetsredovisning för 2005 innehåller rubrikerna Årets verksamhet och Årets resultat. Härunder redovisas kortfattat antal elever per program samt bokslut. Under rubriken Måluppfyllelse redovisas statistiken för antalet sökande respektive antagna till Kunskapskällan samt andelen elever med betyg i åtta av nio kärnämneskurser. Under rubriken Nämndens mål redovisas arbetet med basfärdigheter såsom läsning, skrivning och matematik, varefter följer elevinflytande, utvecklingssamtal, IT, hälsa och jämställdhet. Vilka nämndens uppställda mål är redovisas emellertid inte i kvalitetsredovisningen varför den inte ger en uppfattning om graden av måluppfyllelse av nämnda arbete.

Kvalitetsredovisningen innehåller också ett avsnitt med Enhetens mål vilka är dels ämnessamverkan, dels gemenskap. Inte heller här finns några tydliga mål för arbetet angivna eller bakgrund till varför skolan ser ett behov av att arbeta med just dessa områden. Sammanfattningsvis får inspektörerna intrycket att Kunskapskällans kvalitetsredovisning i hög grad kan betraktas som en avrapportering till förvaltningen, i mindre grad som ett redskap i skolans lokala utvecklingsarbete. Arbetet i verksamheten berörs mycket summariskt och elevernas resultat redovisas i valda delar utan analys. Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsredovisning inte uppfyller kraven i förordningen om kvalitetsredovisning.

Rektorn har enligt författningarna en nyckelfunktion för utbildningens planering, genomförande och resultat. Kunskapskällan leds av en rektor vilken är känd av de elever inspektörerna pratat med. Inspektörerna bedömer efter intervjuer med rektorn, lärare och elever att rektorn är förtrogen med verksamheten.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

I Kunskapskällan erbjuds eleverna utbildningar på nationella program med i vissa fall stark lokal karaktär. På skolans industriprogram och elprogram finns lokala inriktningar vilka till stora delar är förlagda till två större företag. För elever på elprogrammet svarar skolans lärare för undervisning och betygssättning. För industriprogrammets karaktärsämnesundervisning gäller att den undervisande personalen är anställd av det företag till vilket undervisningen är förlagd. Enligt lagen om entreprenadförhållanden inom skolan får en kommun sluta avtal med en enskild juridisk person om att denne skall bedriva viss undervisning inom gymnasieskolan. Avtalet får endast avse undervisning i karak-

tärsämnen som har en yrkesinriktad eller estetisk profil. Om en kommun på detta sätt överlämnar uppgiften att bedriva undervisning till en enskild juridisk person, får kommunen till denne överlämna också den myndighetsutövning som hör till uppgiften. Kommunen har för inspektörerna presenterat det avtal som reglerar förhållandet mellan kommunen och företaget. Avtalet är generellt utformat och reglerar inte specifikt vilka kurser som avtalet omfattar. Avtalet reglerar heller inte vem som har ansvar för myndighetsutövningen varför detta formellt ligger kvar hos kommunen. Trots det är det de hos företaget anställda lärarna som utför betygssättningen. Inspektörerna bedömer att detta står i strid med författningarnas krav. Se vidare kommunrapporten.

Såväl elprogrammets som industriprogrammets programinformation anger att programmen omfattar 3 300 respektive 3 400 poäng. Enligt författningarna omfattar ett fullständigt program 2 500 poäng. Rektorn har möjlighet att medge en elev utökat program baserat på en bedömning om eleven kan antas kunna tillgodogöra sig undervisningen på ett tillfredsställande sätt på såväl fullständigt program som på den eller de frivilliga kurserna. Inspektörerna kan emellertid med dokumentation och intervjuer som grund konstatera att alla elever i normalfallet läser efter utökat program. Det är inspektörernas bedömning att beslut om utökat program inte fattas för varje elev efter en individuell bedömning.

Styrelsen för utbildningen får besluta om inrättandet av lokala kurser. Gymnasieförordningen anger att lokal kurs skall ge kunskaper i ett eller flera ämnen inom ett bestämt kunskapsområde och svara mot sådana behov som inte tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan. Styrelsen för utbildningen fastställer också det antal gymnasiepoäng som en lokal kurs omfattar. För lokala kurser gäller samma bestämmelser som för nationella kurser vilket bland annat innebär att de skall omfatta minst 50 poäng men inte bör omfatta mer än 200 poäng.

Kunskapskällan har redovisat 33 kursplaner för lokala kurser och 24 är pågående vid tiden för inspektionen. Den delegationsordning inspektörerna har tagit del av visar emellertid på oklarheter om vem som har att fatta beslut om inrättandet av lokala kurser.

Enligt inspektörernas bedömning har skolan ett antal lokala kurser som delvis motsvarar nationella kurser eller som huvudsakligen består av övergripande läroplansmål. Kursen Samhällsvetenskaplig baskurs (50 p) är exempel på det förra medan kursen Jämställdhet vad då, då? (50 p) är exempel på det senare. Vidare har skolan för de lokala inriktningarna på IP och EC skapat lokala kurser vilka omfattar upp till 800 poäng. I några fall finns kurser i flera varianter, vilka i målbeskrivningarna och i betygskriterierna är helt identiska men som fått olika kurskoder och omfattar antingen 300, 500 eller 800 poäng. Exempel härpå är kursen Ställteknik vilken finns i tre poängvarianter och kursen Pressgjuteriteknik vilken finns i två poängvarianter. Det antal poäng en kurs har fått skall motsvara den arbetsinsats eleven behöver göra för att nå målen.

Slutligen finns i flera kurser också angivet beteenden som kriterier för godkänt betyg. Exempel härpå är kursen Retorik (50 p) där eleven avkrävs ett aktivt deltagande på lektionen. Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att de lokala kurser skolan erbjuder inte lever upp till kraven i författningarna.

Skolans 36 lärare innehar 29,9 heltidstjänster vilket ger en lärartäthet på 9,8 lärare per 100 elever vilket är i nivå med riket. Samtliga lärare är behöriga att un-

dervisa med undantag för karaktärsämneslärarna på Industriprogrammet. Kompetensutveckling för att klara skolans uppdrag erbjuds i rimlig omfattning.

På skolan finns ett välbesökt bibliotek och eleverna har tillgång till moderna läromedel och utrustning för sitt lärande.

Datum	Ort
2007-05-31	Göteborg

Sven-Olof Lundin

Anna Wide